

# EEPOS

Eepokseksi kutsutaan usein sivumäärältään laajaa tiiliskivimäistä romaania, joka tiivistää onnistuneesti jonkin ajankohdan tapahtumat. Kuitenkin varsinainen eepos on runomittainen teos, joka on usein peräisin jumal- tai sankaritarustosta. Eepokset ovat laajoja kokonaisuuksia, ja niiden juonet ovat tyyppillisesti verkkaisesti eteneviä. Runomitta puolestaan tuo teoksiin juhlavuutta ja harmonista vakavuutta. Eepoksissa esiintyy myös vertauskuvia ja toistoa, jotka hidastavat tarinan tempoa entisestään.

Eeposten sankarit puolestaan ovat usein henkilöitä, joista riippuu heimon, kansan tai jopa ihmiskunnan kohtalo. Päähenkilöillä saattaa olla yliluonnollisia kykyjä. Tapahtumat sijoittuvat myyttiseen menneisyyteen ja tapahtumat kuvataan ulkopuolisen silmin. Vaaralliset matkat ja harharetket kuuluvat olennaisesti eeposten juonenkäänteisiin, ja yliluonnolliset voimat puuttuvat usein tapahtumien kulkuun.

Eepokset ovat vanhinta maailmankirjallisuutta. Ne voidaan jakaa kansaneepoksiin ja taide-eepoksiin. Kansaneepoksen tekijää ei voi jäljittää, kun taas taide-eepoksen luo kirjailija. Kansalliseepoksemme *Kalevala* on esimerkki näiden välimuodosta. Teos on Elias Lönnrotin kokoama ja osin kirjoittama, mutta suuri osa tekstistä pohjautuu suulliseen kansanrunouteen.

Eeposta pidettiin romantiikan aikana kirjallisuuden jaloimpana muotona, joten kaikilla kulttuurikansoilla piti olla oma kansalliseepoksensa. Eepoksen kulta-aikaa Suomessa olikin 1800-luku, ja vaikutteita otettiin esimerkiksi antiikin ajoista ja muiden kansojen eepoksista. *Kalevala* kohotti suomalaisten kansallistuntoa luomalla maalle sankarillisen menneisyyden. Romantiikan aikakauden jälkeen eepoksen paikan ottivat runoelmat sekä runoromaanit.

*Kalevalan* ensimmäinen versio, *Vanha Kalevala*, ilmestyi vuonna 1835. *Kalevalan* laajennettu ja täydennetty versio, *Uusi Kalevala*, ilmestyi vuonna 1849. Aiempi versio on lähempänä alkuperäisiä runoja, mutta uutta Lönnrot muokkasi enemmän.

*Kalevalan* vaikutus suomalaiseen taiteeseen ja yhteiskuntaan on ollut ja on edelleen mittava. *Kalevala* on myös käännettyin suomalainen teos. Se on julkaistu noin 50 eri kielellä ja se on vaikuttanut myös muiden eeposten, kuten Viron *Kalevipoegin* syntyyn.

Lukuisat myöhemmät teokset ovat jäljitelleet *Kalevalan* tyyliä. Tarinat ja henkilöhahmot ovat jatkaneet elämänsä erilaisissa versioissa. Paavo Haavikon *Rauta-aika* tiivistää *Kalevalan* tapahtumat äärimmilleen, kun taas Johanna Sinisalon teoksessa *Sankarit* *Kalevalan* tarinat siirtyvät nykyaikaan. *Kalevala* on sovitettu sarjakuveksi ja siitä on myös tehty lastenkirjoja, kuten Mauri Kunnaksen *Koirien Kalevala*.

Suomen ainoa eepos ei kuitenkaan ole *Kalevala*. Eepoksiin voidaan lukea myös esimerkiksi J.L. Runebergin *Elgskytterne* (Hirvenhiihtäjät), jossa kuvataan tavallisen kansan elämää eepoksen kerrontatyyllillä eli jo antiikin ajoista tutulla heksametri-mitalla.

## PUKSTAAVIN LUKUVINKIT:

Elias Lönnrot: *Kalevala*  
J.L. Runeberg: *Hirvenhiihtäjät*  
Friedrich Reinhold Kreutzwald: *Kalevipoeg*  
Johanna Sinisalo: *Sankarit*  
Mauri Kunnas: *Koirien Kalevala*  
Kirsti Mäkinen: *Suomen lasten Kalevala*  
Kristian Huitula: *Kalevala*  
Paavo Haavikko: *Rauta-aika*